

SHUKUR XOLMIRZAYEV ASARLARINING BADIY TAHLILI VA BOSHQA O‘ZBEK YOZUVCHILARI IJODI BILAN QIYOSIY O‘RGANILISHI

To`xtayeva Shaxzoda Omon qizi

Termiz davlat universiteti

Xorijiy filologiya fakulteti 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada o‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lgan **Shukur Xolmirzayev** ijodi badiiy va qiyosiy tahlil asosida o‘rganiladi. Tadqiqotda yozuvchining nasriy asarlaridagi asosiy mavzular, badiiy tasvir vositalari, obrazlar tizimi hamda realistik tasvir uslubi tahlil qilinadi. Shuningdek, adibning ijodi boshqa o‘zbek adiblari – **Abdulla Qahhor** va **O‘tkir Hoshimov** asarlari bilan qiyoslab o‘rganiladi. Tahlil natijasida Shukur Xolmirzayev asarlarida inson ruhiyati, qishloq hayoti va tabiat manzaralarining chuqur hamda realistik ifodasi ustun ekani aniqlanadi. Maqolada adabiy tahlil, qiyosiy tahlil hamda badiiy-estetik tahlil usullaridan foydalanilgan. Tadqiqot natijalari yozuvchining o‘zbek nasrining rivojlanishiga qo‘shgan hissasini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

KALIT SO‘ZLAR: Shukur Xolmirzayev, o‘zbek nasri, badiiy tahlil, qiyosiy tahlil, realizm, qishloq hayoti, inson ruhiyati, adabiyotshunoslik.

Bugungi kunda kitobxonlar orasida nasr janriga bo‘lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, inson hayoti, ruhiyati hamda jamiyatdagi turli ijtimoiy jarayonlarni tasvirlovchi asarlar keng ommalashmoqda. O‘zbek adabiyotida nasr janrining rivojlanishida ko‘plab yozuvchilarning hissasi katta bo‘lib, ular orasida Shukur Xolmirzayev alohida o‘rin egallaydi.

Shukur Xolmirzayev o‘zining o‘ziga xos badiiy uslubi, hayotiy tasvirlari va chuqur psixologik tahlillari bilan o‘zbek nasrining rivojiga katta hissa qo‘shgan ijodkorlardan biridir. Uning asarlarida inson ruhiyati, qishloq hayoti, tabiat manzaralari hamda oddiy insonlarning turmushi realistik ruhda tasvirlanadi. Shu sababli yozuvchining asarlari nafaqat o‘z davrida, balki bugungi globalashuv davrida ham kitobxonlar tomonidan katta qiziqish bilan o‘qilmoqda. Uning ijodi ko‘plab adabiyotshunoslar tomonidan o‘rganilgan bo‘lsa-da, uning asarlarini boshqa o‘zbek yozuvchilari bilan qiyosiy tahlil qilish muhim ilmiy ahamiyatga ega. Chunki bunday yondashuv orqali har bir adibning

ijodiy uslubi, badiiy mahorati hamda mavzu tanlashdagi o'ziga xos jihatlari yanada chuqurroq ochib beriladi.

Ijodkor asarlarining asosiy mavzularidan biri – inson hayoti va uning ichki kechinmalaridir. Yozuvchi ko'pincha oddiy insonlarning kundalik hayotini tasvirlash orqali jamiyatdagi muhim muammolarni ochib beradi. Uning asarlarida qishloq hayoti, tabiat manzaralari va inson ruhiyati o'zaro uyg'un holda tasvirlanadi. U asarlarining yana bir muhim jihati – realizmga asoslangan badiiy tasvir uslubidir. Realistik tasvir uslubi orqali muallif hayotni qanday bo'lsa, shunday ko'rsatishga intiladi. Bu esa o'quvchida asarga nisbatan ishonch va qiziqish uyg'otadi.

Shukur Xolmirzayevning ko'plab hikoya va qissalarida qishloq hayoti markaziy o'rinni egallaydi. Yozuvchi qishloq hayotini nafaqat tashqi ko'rinishda, balki insonlarning ruhiy dunyosi bilan bog'liq holda tasvirlaydi. Bu esa asarlarning hayotiyiligini yanada oshiradi. Adabiy tahlil usuli ikki yoki undan ortiq yozuvchilar asarlaridagi mavzu, g'oya hamda obrazlar tizimini o'rganishga xizmat qiladi. Ushbu usul orqali yozuvchilarning ijodiy o'ziga xosligi aniqlanadi. Masalan, Shukur Xolmirzayev asarlarida asosiy e'tibor oddiy insonlarning hayoti, ularning ichki kechinmalari hamda tabiat bilan uyg'un yashashiga qaratilgan. Yozuvchi inson ruhiyatidagi nozik o'zgarishlarni tasvirlash orqali o'quvchiga chuqur ta'sir ko'rsatadi. Boshqa tomondan, O'tkir Hoshimov asarlarida insoniylik, mehr-oqibat va oilaviy qadriyatlar mavzusi ustunlik qiladi. Ayniqsa, ona timsoli va ayol obrazlari yozuvchining ko'plab asarlarida markaziy o'rin egallaydi. Bu esa yozuvchining jamiyatdagi ma'naviy qadriyatlarga katta e'tibor qaratganini ko'rsatadi.

Qiyosiy tahlil usuli adiblar ijodini o'zaro taqqoslash orqali ularning kuchli va kuchsiz jihatlari aniqlash imkonini beradi. Bu usul adabiyotshunoslikda keng qo'llaniladigan metodlardan biri hisoblanadi. Shukur Xolmirzayev asarlarida realistik tasvir ustun bo'lsa, Abdulla Qahhor asarlarida jamiyat muammolari ko'proq tanqidiy ruhda tasvirlanadi. Abdulla Qahhor ko'pincha jamiyatdagi illatlar, insoniy kamchiliklar hamda ijtimoiy muammolarni satirik va tanqidiy ruhda yoritadi. O'tkir Hoshimov asarlarida esa insoniylik, mehr-muhabbat, ota-ona hurmati kabi ma'naviy qadriyatlar asosiy mavzu sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan qaraganda, ushbu uch yozuvchining ijodi o'zaro farq qilsa-da, ularni birlashtirib turuvchi umumiy jihat – inson hayotiga chuqur e'tibor qaratilganidir.

Adabiy asarlarni tahlil qilishda yozuvchining badiiy tasvir vositalaridan foydalanish mahoratini o'rganish ham muhim ahamiyatga ega. Shukur Xolmirzayev o'z asarlarida sodda, ravon va ta'sirchan til uslubidan foydalanadi. Yozuvchining til uslubi o'quvchiga juda yaqin bo'lib, unda murakkab iboralar yoki ortiqcha badiiy

bezaklar kam uchraydi. Aksincha, sodda va hayotiy tasvirlar orqali muallif o'quvchiga chuqur ma'no yetkazishga erishadi. Bundan tashqari, yozuvchi tabiat manzaralarini tasvirlashda ham alohida mahorat ko'rsatadi. Tabiat tasviri ko'pincha qahramonlarning ruhiy holatini ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Bu esa asarning badiiy-estetik qiymatini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev o'zbek adabiyotining yirik vakillaridan biri hisoblanadi. Uning asarlarida inson ruhiyati, qishloq hayoti va tabiat manzaralari realistik hamda ta'sirchan tarzda tasvirlangan. Yozuvchining badiiy mahorati, sodda va ta'sirchan uslubi o'zbek nasrining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Shukur Xolmirzayev ijodi bugungi kunda ham adabiyotshunoslar hamda kitobxonlar tomonidan katta qiziqish bilan o'rganilmoqda. Shuningdek, yozuvchining asarlarini boshqa o'zbek adiblari bilan qiyosiy tahlil qilish orqali uning ijodiy uslubi va badiiy mahorati yanada chuqurroq ochib beriladi. Shu sababli Shukur Xolmirzayev ijodini o'rganish o'zbek adabiyotshunosligi uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. **Shukur Xolmirzayev.** Saylanma asarlar. – Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. **Abdulla Qahhor.** Tanlangan asarlar. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
3. **O'tkir Hoshimov.** Tanlangan asarlar. – Toshkent: Sharq nashriyoti.
4. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: Fan nashriyoti.
5. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.